

CARARE – ARUODAMS

Kas yra Carare?

CARARE (Connecting Archaeology and Architecture in Europeana) yra sparčiai besivystančio (taip pat ir remiamo) kultūros paveldo portalo EUROPEANA (www.europeana.com) plėtinys.

CARARE projekto trukmė 2010–2012 m., oficialus jo dalyvis Lietuvoje – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas.

Iš viso projekte dalyvauja 29 dalyviai-institucijos iš 21 Europos sąjungos šalies, vadovaujant Danijos (Kulturarvsstyrelsen) ir Jungtinės karalystės (MDR Partners) institucijoms.

CARARE suteikia galimybę Lituanistikos informacinėje sistemoje ARUODAI paskelbti skaitmenines archeologinių dokumentų kopijas. Tai 21 000 vnt. neigatyvų, saugomų Lietuvos istorijos instituto Rankraštyno fototekoje. Jie apima 1948–1968 m. laikotarpį, iš esmės visus svarbiausius to meto lietuvių archeologų darbus: žvalgymus, tyrimus ir publikacijas. Neigatyvai juodai balti, daugiausia 3,5 cm pločio, dalis – 6x6 cm ir didesni. Visi jie buvo įskaitmeninti 2006–2008 m., projekto ARCHEOLITAS metu, remiant Valstybiniam mokslo ir studijų fondui.

Kas yra Aruodai?

Lituanistikos paveldo informacinė sistema [ARUODAI](#) buvo sukurta didelės, įvairias lituanistikos sritis atstovaujančių mokslininkų grupės pastangomis 2003–2006 metais, remiant Valstybiniam mokslo ir studijų fondui.

Tai ne šaltinių, kaip įprasta bibliotekoms ar muziejams, o pačių lituanistikos duomenų, arba kitaip tariant, objektų informacinė sistema (<http://www.aruodai.lt/>) (ir [bendra paieška](#)). Išskeltas į pirmą ir centrinę vietą

objektas

Aruoduose gali turėti ne vieną jį fiksuojantį tekstinį, vaizdinį ar garsinį šaltinį, kurie yra vadinami sutartiniu

fiksacijų

vardu. Vaizdai, su kuriais bus dirbama CARARE projekto metu, yra ne kas kita, kaip vaizdinės objektų fiksicijos. Jų saugojimui skirtas ARUODŲ Vaizdo ir garso archyvas.

Iš viso ARUODUOSE yra devynios struktūrinės dalys:

Objektų skaitmeninio turinio saugyklos

- *Pagrindinė saugykla*
- *Vaizdo ir garso archyvas*

Metaduomenų saugyklos ir funkcinės paieškos instrumentai

- *Personalijų bankas*
- *Terminų tezaurus*

- Bibliografijos katalogas
- Geografijos bankas
- Lietuvių pasakojamosios tautosakos elektroninis katalogas
- Lietuvių liaudies dainų elektroninis katalogas

Semantinės paieškos instrumentas

- Sisteminis raktažodžių vardynas

Vaizdai ir jų archyvas

Archyve vaizdai yra:

- įvardijami atitinkamais pavadinimais ir išlaiko originalias antraštes;
- klasifikuojami pagal savo rūšį (pobūdį);
- klasifikuojami pagal vaizduojamą objektą arba objektus;
- autorizuojami;

- datuojami;
- dokumentuojami (nurodomi jų šaltiniai);
- lokalizuojami.

Be to, jie papildomai susiejami su:

- kitais asmenimis (pavyzdžiui, matomais nuotraukoje);
- kitomis vietovėmis (pavyzdžiui, su tomis, iš kur kilę muziejuje saugomi nufotografuoti radiniai);
- kitais vaizdais (pavyzdžiui, kitomis to paties objekto nuotraukomis);

- atitinkamais Pagrindinės saugyklos objektais.

Be to, visi vaizdai yra grupuojami į kuriuo nors (tematiniu, autoriniu arba kitu) principu sudaromus duomenų rinkinius.

Archeologiniai duomenų rinkiniai

Aruoduose yra įvairios tematikos ir apimties duomenų rinkinių, įvestų 2005–2006 m., bandant sistemos galimybes, ieškant kelių, kaip čia skelbti tekstinius, vaizdinius ir garsinius lituanistinių mokslo disciplinų duomenis.

Archeologiniai duomenys yra pasklidę šiuose rinkiniuose:

- Archeologijos panorama;
- J. Puzino studijos „Naujausių proistorinių tyrinėjimų duomenys“ (1938) iliustracijos;
- Kernavės archeologijos paminklų kompleksas;
- Visos leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje (iki 2003 m. imtinai)“ iliustracijos;
- Lietuvos pilys;
- Pajūrio archeologiniai paminklai;
- Pietų Lietuvos archeologijos paminklai;
- Pietų Lietuvos šventvietės;
- Monografijos „Punios piliakalnis“ (1974) iliustracijos;
- Rytų Aukštaitijos šventvietės;
- Rytų Lietuvos archeologijos paminklai;
- Santakos pilkapių (Vilniaus r.) tyrimų duomenys;
- Šeimyniškélių (Anykščių r.) archeologinių paminklų kompleksas;
- Šiaurės Lietuvos archeologijos paminklai;
- Šventosios archeologijos paminklų kompleksas;
- Tauragnų-Taurapilio archeologijos paminklų kompleksas;
- Trakų archeologijos paminklų kompleksas;
- Užnemunės archeologijos paminklai;
- Vakarų Lietuvos archeologijos paminklai;
- Vakarų Lietuvos šventvietės;
- Vidurio Lietuvos archeologijos paminklai;
- Vidurio Lietuvos šventvietės;
- Vilniaus Žemutinės pilies teritorijos archeologijos tyrimai;
- Virvelinės keramikos kultūros paminklai;

- Žirgas Lietuvos archeologijos duomenimis.

Per 2010 metus buvo suformuota eilė naujų duomenų pluoštų iš Lietuvos istorijos instituto Rankraštyno fototekos, įskaitmenintų ARCHEOLITO metu:

- Archeologinių radinių rinkinys iš buvusio K. Būgos muziejaus Dusetose (Zarasų r.)
- Aukštadvario (Trakų r.) piliakalnio papėdės gyvenvietės 1957–1958 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Degėsių kapinyno (Pakruojo r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Diržių kapinyno (Pakruojo r.) 1957 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Dovainonių II pilkapyno (Kaišiadorių r.) 1953 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Dubičių gyvenvietės (Varėnos r.) 1959 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Eikotiškio kapinyno (Zarasų r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Juodonių piliakalnio papėdės gyvenvietės (Rokiškio r.) 1958–1959 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Kapitoniškių pilkapyno (Kaišiadorių r.) 1953–1954 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Kauno pilies žvalgomosios ekspedicijos 1955 m. duomenys
- Kurmaičių kapinyno (Kretingos r.) 1951 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Kurmaičių pilkapyno (Kretingos r.) 1950 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Laivių kapinyno (Kretingos r.) 1948–1951 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Lavariškių piliakalnio (Trakų raj.) 1955 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Lazdininkų kapinyno (Kretingos r.) 1940 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Linksmučių kapinyno (Pakruojo r.) 1948–1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Lydos pilies (Baltarusija, Lydos r.) žvalgomosios ekspedicijos 1955 m. duomenys
- Mamuto kaulų radimvietė (Vilniaus m.) 1957 m.
- Moškėnų piliakalnio (Rokiškio r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Mošos (Skrebių) pilkapyno (Trakų r.) 1957 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Naugarduko pilies (Baltarusija) žvalgomosios ekspedicijos 1955 m. duomenys
- Nausodžio kapinyno (Plungės r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Nemenčinės piliakalnio (Vilniaus r.) 1952–1954 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Palangos gyvenvietės 1958 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Pučkalaukio pilkapyno (Vilniaus r.) 1952 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Poškų pilkapyno (Šalčininkų r.) 1951–1952 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Pryšmančių I ir II kapinyno (Kretingos r.) 1958 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Punios piliakalnio (Alytaus r.) 1958 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Pupinių kapinyno (Telšių r.) archeologinių tyrimų duomenys
- Reketės kapinyno (Kretingos r.) 1940 m., 1942–1943 m., 1958 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Rūdaičių I kapinyno (Kretingos r.) 1940 m. archeologinių tyrimų duomenys

- Senkų kapinyno (Kretingos r.) 1940 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Šišponiškių piliakalnio (Zarasų r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Trakų salos pilies 1951–1952, 1954, 1957 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Tūbausių kapinyno (Kretingos r.) tyrimų duomenys
- Turgelių (Šalčininkų r.) paminklai, 1959 m.
- Vartūliškių piliakalnis (Pagėgių sav.) 1959 m.
- Velikuškių piliakalnio (Zarasų r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Versminio akmens amžiaus gyvenvietės (Varėnos r.) 1959 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Veršvų kapinyno (Kauno m.) 1938–1941 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Vosgėlių piliakalnio (Zarasų r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys
- Zabičiūnų piliakalnio (Zarasų r.) 1949 m. archeologinių tyrimų duomenys

Didžiąją vaizdų dalį sudaro lauko tyrimų nuotraukos, sukurtos tiriamųjų ir žvalgomųjų ekspedicijų metu. Antra, mažesnė vaizdų grupė, tai archeologinių radinių nuotraukos. Po jos seka archeologinių vietovių, kultūrinio kraštovaizdžio fotografijos, iliustracijų ir piešinių, planų ir žemėlapių reprodukcijos.

Archeologinių ekspedicijų metu užfiksuoti reikšmingiausi to meto kasinėjimai Vilniaus ir Trakų pilyse, Laivių kapinyne, Kurmaičių ir Kapitoniškių pilkapynuose, Nemenčinės, Aukštadvario, Bačkininkėlių piliakalniuose ir senovės gyvenvietėse. Nuotraukose matyti ne tik to meto ekspedicijų kasdienybė, tyrimų metodai, naudoti įrankiai, bet ir žymiausių Lietuvos archeologų veidai.

Savotiškai įdomios ir vertingos fotografijos, padarytos laisvu nuo tyrinėjimų metu arba atsitiktinai užfiksuotos realijos. Pavyzdžiui, daug penktojo-šeštojo dešimtmečio avalynės ir aprangos, šukuosenų pavyzdžių, poilsio ir laisvalaikio akimirų. Ko vertos nuotraukos, sukurtos Kapitoniškių pilkapių tyrinėtojų 1954 m., kuomet buvo užfiksuotas itin retas reiškinys – visiškas saulės užtemimas. Kitą kartą tokį bus galima išvysti tik 2075 m...

Kaip pildomas Vaizdų archyvas?

Vaizdai įvedami dviem skaitmeniniais formatais: .jpg ir .tif. CARARE projekte bus operuojama dviem skirtingos raiškos .jpg versijom: 300 dpi, apie 100–200 Kb ir 1200 dpi, vidutiniškai 3–4 Mb apimties. Kiekvienas vartotojas matys sparčios peržiūros, kitaip sakant mažąjį vaizdą.

Įvedant vaizdus į archyvą, jie specialiai neredaguojami, išskyrus tuos atvejus, kai naudojant automatinius nustatymus jie buvo nekokybiškai įskaitmeninti (per šviesūs ar per tamsūs, pernelyg kontrastingi, veidrodinis jų vaizdas ir pan.).

Kiekvieno įvedėjo įvestas vaizdas ir jo metaduomenys yra patvirtinami tikrintojo (Aruodai pildomi dirbant porose) ir nuo tos akimirkos tampa matomi kiekvienam interneto vartotojui (plg. <http://www.aruodai.lt/paieska2/vaizdas.php?VId=3275&back=home> ir daugelį kitų).

Plačiau apie skaitmeninę archeologiją Lietuvoje skaityti: LAUŽIKAS, R. [Skaitmeninė archeologija pasaulyje ir Lietuvoje: turinys, istorija ir taikymo galimybės](#)

,
Lietuvos archeologija
, 2005, t. 27, p. 161–178

Plačiau apie Aruodų galimybes archeologijai skaityti: VAITKEVIČIUS, V. [Lietuvos archeologija lituanistikos paveldo informacinės sistemos Aruodai perspektyvoje](#)

,
Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2006 metais.
V., 2007, p. 28–33.

Vykdytojų grupės vardu,

Vykintas Vaitkevičius, Ingrida Vosyliūtė

